

УДК 551.1/4 (477)

М.С. Ковальчук, д-р геол. наук, проф., зав. відділу
Інститут геологічних наук НАН України
01054, м. Київ, Україна, вул. О. Гончара, 55-б
E-mail: kms1964@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0001-9265-9707>

ВІДКРИТТЯ ГЕОЛОГІЧНОГО МУЗЕЮ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ імені М.П. ДРАГОМАНОВА

Наведено інформацію про створення і урочисте відкриття Геологічного музею на факультеті природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Подано короткий огляд інформації про призначення та експозицію музею. Відмічено, що значний внесок у наповнення експозиції музею зробили члени Українського мінералогічного товариства.

Ключові слова: Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова, Геологічний музей, відкриття, геологічна експозиція.

Музеї — це культурно-освітні та науково-дослідні заклади, призначені для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини [2].

Геологічний музей на факультеті природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова створений для формування, збереження, використання та популяризації колекції музею з освітньою, виховною, просвітницькою, краєзнавчою, науково-дослідницькою, художньо-естетичною метою. Геологічний музей є однією зі складових навчально-виховного процесу, вагомим чинником залучення студентів до краєзнавчої, науково-дослідницької, художньо-естетичної роботи, формування особистості студентів, який сприяє національно-патріотичному, культурно-естетичному та морально-психологічному вихованню патріотів України.

Музей створено відповідно до Закону України "Про музеї і музейну справу" [2] і "Положення про музеї при навчальному закладі, який перебуває у сфері управління

Міністерства освіти і науки України" [3] з урахуванням рекомендацій [1].

Урочисте відкриття Геологічного музею відбулося 27 вересня 2022 року. Ідейною натхненницею та однією з організаторок відкриття Геологічного музею була Заслужений працівник освіти, завідувачка кафедри географії, кандидат географічних наук, доцент Валентина Щабельська. За підтримки декана факультету Ганни Турчинової для музею була виділена аудиторія, в якій зроблено євроремонт та придбані вітрини для демонстрації експонатів. Активну участь у реалізації проекту взяли доктор геологічних наук, завідувач відділу літології Інституту геологічних наук НАН України, професор кафедри географії Мирон Ковальчук і завідувач лабораторії комплексних географічних досліджень кафедри географії Іван Харенко.

Основою експозиції музею стали колекції мінералів, гірських порід і палеонтологічних знахідок кафедри географії університету, власні колекції Мирона Ковальчука та Валентини Щабельської. Професор Мирон Ковальчук розробив структуру експозиції музею та організував збирання експонатів.

Одним із перших, хто надав для музею зрізці мінералів і гірських порід, був завідувач Геологічного музею Коледжу геологорозвідувальних технологій Київського національного університету (КНУ) імені Тараса Шевченка Валентин Прокопець, який з ентузіазмом підтримав ідею створення музею. Згодом, на прохання керівництва факультету, до наповнення колекції музею долучилися такі установи: Геологічний музей КНУ ім. Тараса Шевченка; геологічний відділ Національного науково-природничого музею (ННПМ) НАН України; Коледж геологорозвідувальних технологій КНУ ім. Тараса Шевченка; Одеський національний університет імені І.І. Мечникова; Полтавський гірничозбагачувальний комбінат.

На прохання М. Ковальчука, зразки мінералів і гірських порід були люб'язно надані професором кафедри геології нафти і газу КНУ ім. Тараса Шевченка, доктором геологічних наук, професором Віктором Нестеровським; завідувачем кафедри мінералогії, петрографії та геохімії геологічного факультету Львівського національного університету (ЛНУ) імені Івана Франка, кандидатом геолого-мінералогічних наук, доцентом Леонідом Скакуном; професором кафедри екології Національного університету "Києво-Могилянська академія", доктором геологічних наук, професором Катериною Деревською; завідувачем відділу геології вугільних родовищ Інституту геологічних наук НАН України, доктором геологічних наук, старшим науковим співробітником Світланою Мачуліною; завідувачем відділу геології і геохімії рудних родовищ Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення (ІГМР) ім. М.П. Семененка НАН України, доктором геологічних наук Віталієм Сукачем; головним геологом групи компаній *Ferrexpo*, кандидатом геолого-мінералогічних наук Олександром Білоусом; завідувачем відділу гірничої геоелекології Державної установи "Науковий центр гірничої геології, геоелекології та інфраструктури НАН України", доктором геологічних наук, старшим науковим співробітником Наталією Вергельською; доктором геолого-мінералогічних наук, професором Василем Гулієм; директором ДУ "Музей коштовного і декоративного каміння

Міністерства фінансів України Віталією Яковлевою та ін.

Слід зазначити, що значний внесок у наповнення експозиції музею зразками мінералів і гірських порід здійснили члени Українського мінералогічного товариства (УМТ) М. Ковальчук, В. Нестеровський, Л. Скакун, В. Прокопець, С. Мачуліна, К. Деревська.

Технічну допомогу у створенні музею надавали кандидат географічних наук, викладач кафедри туризму Марія Бикова, викладач кафедри географії Юлія Пологовська.

На урочисте засідання з нагоди відкриття музею були запрошені керівництво університету, завідувачі кафедр, викладачі, студенти, а також фахівці з музейної справи — почесний президент УМТ, завідувач відділу "Мінералогічний музей імені академіка В.І. Вернадського" ІГМР ім. М.П. Семененка НАН України, радник Президії АН Вищої школи України Володимир Павлишин; директор Геологічного музею КНУ ім. Тараса Шевченка, член УМТ, Віктор Нестеровський; в. о. завідувача відділу геології ННПМ НАН України Володимир Гриценко; завідувач Геологічного музею Коледжу геологорозвідувальних технологій КНУ ім. Тараса Шевченка Валентин Прокопець; головний геолог групи компаній *Ferrexpo* Олександр Білоус, старший науковий співробітник відділу "Мінералогічний музей імені академіка В.І. Вернадського" ІГМР ім. М.П. Семененка НАН України Наталія Чернієнко. Перед початком засідання професор В. Павлишин подарував професору М. Ковальчуку низку своїх монографій з мінералогії, ознайомлення з якими вельми доцільно для студентів геологічних спеціальностей.

Урочисте засідання відкрила декан факультету Ганна Турчинова, яка розповіла присутнім про захід, з нагоди якого зібралось почесне товариство, програму заходу та надала слово ректору університету Віктору Андрущенко. Ректор університету привітав присутніх з урочистою подією та наголосив на важливості і необхідності геологічного музею для студентів, молодих науковців, школярів; поділився спогадами про бажання в молодості стати геологом, про товариські стосунки з геологами КНУ ім. Тараса Шевченка.

Перед урочистим відкриттям Геологічного музею на факультеті природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова (зліва направо): Олександр Білоус, Наталія Чернієнко, Валентин Прокопець, Віктор Нестеровський, Володимир Павлишин, Володимир Гриценко, Мирон Ковальчук. Світлина М. Ковальчука

Before the ceremonial opening of the geological museum at the Faculty of Natural and Geographical Education and Ecology of the M.P. Drahomano National Pedagogical University (from left to right): Oleksandr Bilous, Natalia Chernienko, Valentyn Prokopets, Viktor Nesterovskiy, Volodymyr Pavlyshyn, Volodymyr Hrytsenko, Myron Kovalchuk. Photo by M. Kovalchuk

Після цього Віктор Андрущенко подарував музею зуби мамонта та відзначив найактивніших учасників створення музею. Зокрема, за активну участь у створенні музею та наповненні його колекції експонатами були нагороджені почесними медалями "185 років Національному педагогічному університету ім. М.П. Драгоманова" завідувач відділу літології Інституту геологічних наук НАН України, професор кафедри географії університету Мирон Ковальчук, директор "Геологічного музею" КНУ ім. Тараса Шевченка професор Віктор Нестеровський, головний геолог групи компаній *Ferrexpo* Олександр Білоус, заслужений працівник освіти України, доктор економічних наук Оксана Бродовська. Подяками ректора були відзначені завідувач кафедри мінералогії, петрографії та геохімії геологічного факультету ЛНУ імені Івана Франка Леонід Скаун, в. о. завідувача відділу геології НПУ НАН

України Володимир Гриценко, професор кафедри екології НУ "Києво-Могилянська академія" Катерина Деревська, завідувач Геологічного музею Коледжу геологорозвідвальних технологій КНУ ім. Тараса Шевченка Валентин Прокопець. Нагороджені висловили подяку керівництву кафедри, факультету та університету і побажали музею популяризуватись й поповнювати експозицію.

По завершенню процедури нагородження слово було надано професору Володимирі Павлишину, який розповів присутнім про важливу роль музеїв в освітньому процесі, науковій та просвітницькій діяльності та запросив учасників заходу відвідати "Мінералогічний музей імені академіка В.І. Вернадського", який він очолює.

Після завершення урочистої частини учасники заходу відвідали Геологічний музей. Першу екскурсію у новоствореному музеї провів Мирон Ковальчук. Він зазначив, що

У Геологічному музеї: загальний вигляд. Світлина М. Ковальчука
 In the geological museum: the general view of the museum. Photo of M. Kovalchuk

першочергове завдання музею — забезпечення навчальних програм "натурним" матеріалом та ознайомлення студентів із неповторним і величним царством мінералів, гірських порід, палеонтологічних знахідок. Цінність музею полягає у можливості впливу на студента наочними засобами, які сприяють розвитку уяви та поглибленню знань відповідно до профілю музею, створюють умови для пізнавальної діяльності. У сучасних умовах, коли Україна перебуває в стані неоголошеної повномасштабної війни з московськими загарбниками, створення музею має велике значення у національно-патріотичному вихованні молодого покоління.

Після вступної промови Мирон Ковальчук ознайомив присутніх зі структурою експозиції та колекцією музею, яка розміщена у 18 вітринах, де представлено 490 зразків мінералів і гірських порід з 35 країн Північної і Південної Америки, Європи, Азії, Африки.

Загалом експозиція музею побудована відповідно до навчальної програми з геології, є достатньо представницькою і добре сформованою. Її основу становлять тематичні експозиції, які уможливають засвоєння повною мірою того теоретичного матеріалу, який на-

бувають студенти під час лекційних занять і лабораторних робіт з курсу "Геологія".

Експозиція музею дає змогу ознайомитися з формами існування мінералів у природі, їхніми діагностичними характеристиками, основними представниками різних класів мінералів, магматичними, пірокластичними, метаморфічними та осадовими породами.

Представлені в експозиції гірські породи та мінерали віддзеркалюють геологічні події від архею до сьогодення.

Осадові породи, що містять залишки чи відбитки флори і фауни давніх геологічних епох, а також гірські породи з внутрішньопластовими текстурами і текстурами поверхні пласта є наочним матеріалом для засвоєння матеріалу з теми "Відтворення палеогеографічних умов геологічного минулого".

Сучасна геологічна карта і карта корисних копалин дають відвідувачам музею змогу ознайомитися з геологічною будовою, корисними копалинами України та географією їх поширення, а експозиція музею — наочно побачити, як виглядають гірські породи та корисні копалини.

Музей має невелику фауністичну колекцію, зокрема унікальними експонатами є

кістка ноги мамонта, фрагмент його щелепи, зуби і ребро, фрагмент щелепи викопного коня, мушлі викопних організмів.

Незмінною окрасою експозиції музею є чудові колекційні зразки бурштину, агатів, яшми, зразки з Волинського родовища та залізрудних родовищ Кременчуцького і Криворізького районів, які представлені в тематичних колекціях і займають центральну частину музею.

Частина експонатів музею сприятиме засвоєнню студентами навчальної дисципліни "Геоморфологія", яку викладають студентам-географам. Це, насамперед, зразки магматичних і пірокластичних порід, які є продуктами вулканічних вивержень і беруть участь у вулканогенному морфогенезі, та осадові породи, які беруть участь в екзогенному морфолітогенезі.

Слід зауважити, що Мирон Ковальчук здійснив оцифрування експонатів музею, що слугуватиме основою для створення віртуальної онлайн-експозиції музею.

На завершення екскурсії професор Володимир Павлишин висловив свої побажання щодо створення тематичної експозиції, присвяченої онтогенії мінералів і запропонував свою допомогу.

Після завершення короткого огляду експозиції музею учасники урочистого заходу мали змогу обмінятися думками та висловити свої поради і побажання у неформальній обстановці. Під час обговорення експозиції музею Ганна Турчинова повідомила присут-

ніх, що у планах керівництва факультету створити Палеонтологічний музей, який буде розташований навпроти Геологічного музею. В аудиторії вже зроблено капітальний ремонт, здійснюються заходи з придбання стендів для експозиції викопних решток і залишків флори. В основу експозиції Палеонтологічного музею буде покладена колекція кафедри географії.

Сподіваємося, постійними відвідувачами музею будуть не лише студенти Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, а й студенти інших закладів вищої освіти, учні середніх шкіл, гімназій, коледжів, усі охочі.

Для поповнення експозиції музею ми з радістю і вдячністю готові прийняти взірці мінералів, гірських порід, викопних залишків флори і фауни від колег, друзів і небайдужих до музейної справи людей.

Висловлюємо щирі подяку усім, хто долучився до створення і поповнення експозиції Геологічного музею, взяв участь у його урочистому відкритті. Особлива подяка завідувачу і колективу кафедри географії за активну участь у створенні музею, поповненні його експозиції та організацію урочистостей з нагоди його відкриття.

Цілком зрозуміло, що відкриття Геологічного музею було б неможливим без розуміння керівництва університету і деканату в необхідності такого музею у закладі вищої освіти і його ролі в освітньому процесі та популяризації геологічної науки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайда Л.А. Музей у навчальному закладі. Київ: Шкільний світ, 2009. 128 с.
2. Закон України "Про музеї і музейну справу" від 29.06.1995 р. № 249/95-ВР. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z950249?an=1> (дата звернення: 09.08.2022).
3. Положення про музеї при навчальному закладі, який перебуває у сфері управління Міністерства освіти і науки України. *Інформаційний збірник МОН України*. 2006. № 36. С. 23—27.

Надійшла 24.10.2022

REFERENCES

1. Hayda, L.A. (2009), *Museum in an educational institution*, Shcilnyi Swit, Kyiv, 128 p. [in Ukrainian].
2. (1995) Law of Ukraine "On Museums and Museum Matters" dated June 29, 1995 No. 249/95-VR. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z950249?an=1> (Last accessed: 19.10.2022). [in Ukrainian].
3. (2006) Regulations on museums at an educational institution under the management of the Ministry of Education and Science of Ukraine, *Information collection of the Ministry of Education and Culture of Ukraine*, No. 36. pp. 23-27 [in Ukrainian].

Received 24.10.2022

M.S. Kovalchuk, DrSc (Geol.), Prof., Head of the Department
Institute of Geological Sciences of the National Academy of Sciences of Ukraine
01054, Kyiv, Ukraine, O. Honchara Str., 55-b
E-mail: kms1964@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0001-9265-9707>

OPENING OF THE GEOLOGICAL MUSEUM
AT THE M.P. DRAGOMANOV NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY

Information on the creation and grand opening of the Geological museum at the Faculty of Natural and Geographical Education and Ecology of the M.P. Dragomanov National Pedagogical University. Brief information about the purpose and exposition of the museum is provided. It is noted that the members of the Ukrainian Mineralogical Society made a significant contribution to filling the museum exposition.

Keywords: M.P. Dragomanov National Pedagogical University, Geological museum, discovery, geological exhibition.